

BÀI PHÁT BIỂU CỦA BỘ TRƯỞNG NGUYỄN CHÍ DŨNG

Tại Hội nghị Đồng bằng Sông Cửu Long

(Ngày 27 tháng 9 năm 2017)

*Kính thưa đồng chí Nguyễn Xuân Phúc, Ủy viên Bộ Chính trị,
Thủ tướng Chính phủ nước CHXHCN Việt Nam;*

*Kính thưa các đồng chí lãnh đạo, nguyên lãnh đạo Đảng và Nhà
nước*

*Kính thưa các đồng chí lãnh đạo Ban, Bộ, ngành trung ương và
địa phương, các vị đại sứ, các tổ chức quốc tế, các đối tác phát triển.*

Thưa toàn thể quý vị đại biểu,

Thực hiện chỉ đạo của Thủ tướng Chính phủ, trong ngày 26/9/2017, Bộ Kế hoạch và Đầu tư đã chủ trì hai phiên thảo luận chuyên đề về “Quy hoạch tổng thể theo hướng tích hợp Vùng ĐBSCL thích ứng với BĐKH” và “Cơ chế huy động, phân bổ, quản lý để nâng cao hiệu quả sử dụng nguồn lực cho phát triển Vùng ĐBSCL thích ứng với BĐKH”. Căn cứ kết quả hai phiên thảo luận, tôi xin báo cáo Thủ tướng Chính phủ và toàn thể hội nghị như sau:

1. Về quy hoạch tổng thể theo hướng tích hợp phát triển vùng ĐBSCL thích ứng với BĐKH

Tại phiên thảo luận này, đã có 11 bài tham luận và 7 ý kiến thảo luận của các nhà khoa học, cơ quan quản lý trung ương và địa phương,

các đối tác phát triển, các tổ chức quốc tế và đại diện doanh nghiệp. Các ý kiến thảo luận đều tập trung, thống nhất về một số vấn đề sau:

- BĐKH đối với ĐBSCL đã và đang diễn ra ngày càng nhanh hơn, khốc liệt hơn so với dự báo trước đây; tác động lớn đến phát triển bền vững của Vùng ĐBSCL, ảnh hưởng đến sản xuất và đời sống của người dân trong Vùng.

- Những tác động tiêu cực của BĐKH đã trở nên nghiêm trọng hơn bởi yếu tố con người như việc khai thác quá mức tài nguyên đất, nước... Nhiều ý kiến cho rằng tác hại của “nhân tai” còn lớn hơn, đến sớm hơn tác động tiêu cực của BĐKH.

- Đây là vấn đề có tính chất liên ngành, vượt qua phạm vi của một ngành, ranh giới hành chính của một địa phương. Tuy nhiên, các chương trình dự án, quy hoạch, kế hoạch, giải pháp đã và đang được thực hiện theo góc nhìn riêng rẽ của từng Bộ ngành, địa phương, còn thiên về ứng phó cục bộ; không dựa trên việc xem xét tổng thể về không gian, thời gian, liên ngành, liên vùng.

- Về công tác quy hoạch, hiện nay, đã có hơn 2500 quy hoạch được lập cho vùng ĐBSCL. Riêng quy hoạch cấp vùng hiện có tới 22 bản quy hoạch, bao gồm 03 quy hoạch về phát triển kinh tế - xã hội; 05 quy hoạch về xây dựng; 07 quy hoạch về phát triển nông nghiệp, nông thôn; 07 quy hoạch phát triển một số ngành, lĩnh vực chủ yếu (giao thông, điện lực, thương mại, du lịch, thông tin và truyền thông). Bên cạnh đó, các quy hoạch cấp vùng cũng được lập theo các phạm vi không gian khác nhau, gồm phạm vi toàn vùng ĐBSCL (13 tỉnh,

thành phố), vùng kinh tế trọng điểm (4 tỉnh, thành phố) và vùng biển, ven biển Việt Nam thuộc Vịnh Thái Lan.

Việc lập riêng rẽ nhiều quy hoạch, thiếu liên kết, thiếu tầm nhìn; không gắn với khả năng cân đối nguồn lực, thiếu tính khả thi; chất lượng quy hoạch kém gây khó khăn trong chỉ đạo điều hành phát triển kinh tế - xã hội, cản trở việc đầu tư, sản xuất, kinh doanh của các doanh nghiệp, người dân, gây lãng phí cơ hội, lãng phí nguồn lực của đất nước.

Để đảm bảo cho sự phát triển bền vững của vùng ĐBSCL thích ứng với BĐKH đòi hỏi phải xử lý các vấn đề một cách tổng thể dựa trên bản quy hoạch vùng theo hướng tích hợp, với những quan điểm chủ đạo như sau:

- Tôn trọng sự vận hành tự nhiên của hệ sinh thái và chủ động thích ứng với BĐKH, thay thế cho quan điểm ứng phó, chống chọi, can thiệp sâu vào quy luật tự nhiên, làm huỷ hoại môi trường và hệ sinh thái.

- BĐKH không chỉ là thách thức mà còn là cơ hội chuyển đổi mô hình sản xuất; tổ chức, sắp xếp lại không gian phát triển Vùng theo hướng hiệu quả, bền vững, điều chỉnh hệ thống đô thị, điểm dân cư nông thôn phù hợp; Coi nước, đất và đa dạng sinh học là ba trụ cột chính để phân vùng hợp lý; coi kinh tế biển là một động lực quan trọng cho sự phát triển của Vùng.

- Xác định nông nghiệp là ngành kinh tế chủ đạo, làm cơ sở để phát triển các lĩnh vực công nghiệp chế biến, du lịch, dịch vụ...; Thay

đổi tư duy về sản xuất nông nghiệp đảm bảo canh tác bền vững, chú trọng giá trị kinh tế thay cho sản lượng.

-Đảm bảo phát triển hài hòa giữa ba trụ cột kinh tế-xã hội-môi trường theo hướng nâng cao chất lượng nguồn nhân lực, cuộc sống người dân.

Một số đề xuất, kiến nghị

1. Cần có sự quyết tâm chính trị và tham gia tích cực, có trách nhiệm của tất cả các Bộ, ngành và địa phương trong vùng để xây dựng, quản lý và tổ chức thực hiện quy hoạch tổng thể với cách tiếp cận tích hợp, đa ngành, liên vùng nhằm giải quyết một cách toàn diện các vấn đề thách thức hiện nay và định hướng cho sự phát triển dài hạn của Vùng.

Việc lập quy hoạch tổng thể Vùng theo hướng tích hợp phải đi trước một bước và làm tiền đề cho việc xác định các ưu tiên phát triển, cũng như các chương trình, dự án cụ thể.

2. Quản lý, sử dụng hiệu quả nguồn nước, cần coi nước mặn, nước lợ là một nguồn tài nguyên.

3. Cân nhắc diện tích trồng lúa theo hướng giảm dần cả về sản lượng, và diện tích lúa vụ 3 để chuyển đổi sang các mô hình sản xuất nông nghiệp hiệu quả.

4. Hạn chế khai thác nước ngầm một cách tùy tiện, đồng thời xem xét các giải pháp bù đắp nước ngầm như xây dựng thêm các hồ chứa.

5. Nâng cao nhận thức của người dân, hệ thống chính trị trong việc chuyển đổi mô hình sản xuất, tập quán canh tác theo hướng hiệu

quả, bền vững thích ứng với BĐKH. Việc sắp xếp lại có thể dẫn đến việc thay đổi tập quán, thói quen sản xuất ở một số địa phương nhưng điều đó là cần thiết vì lợi ích chung, lâu dài của cả vùng.

6. Rà soát, điều chỉnh lại quy hoạch phát triển các nhà máy nhiệt điện trong Vùng cho phù hợp với yêu cầu phát triển bền vững.

7. Xây dựng cơ sở dữ liệu của Vùng để theo dõi, giám sát, đánh giá tác động của BĐKH và việc thực hiện Quy hoạch tổng thể.

8. Đảm bảo sự tham gia rộng rãi của các đối tượng có liên quan bao gồm doanh nghiệp, cộng đồng và người dân trong quá trình xây dựng, thực hiện và giám sát thực hiện Quy hoạch.

9. Xây dựng cơ chế quản lý và điều phối Vùng hiệu quả.

2. Về huy động, phân bổ, quản lý và sử dụng nguồn lực cho phát triển vùng ĐBSCL

Về nguồn lực đầu tư, cũng như các quốc gia đang phát triển khác, luôn hạn hẹp và thấp hơn nhiều so với nhu cầu phục vụ cho các mục tiêu phát triển của đất nước. Trong khi đó, nhu cầu tổng thể cho ứng phó với BĐKH là rất lớn bao gồm nhiều lĩnh vực như hạ tầng giao thông, thủy lợi, văn hoá, xã hội...

Trong kế hoạch đầu tư công trung hạn 2016-2020, ngân sách nhà nước đã dự kiến phân bổ cho các dự án đầu tư phục vụ cho các mục tiêu ứng phó với BĐKH của vùng ĐBSCL là khoảng 90,8 nghìn tỷ đồng. Trong khi đó, nhu cầu tối thiểu cho Vùng để khắc phục các thiệt hại gây ra bởi BĐKH và nâng cao khả năng chống chịu đối với các tác động cực đoan của BĐKH trong giai đoạn này là 105 nghìn tỷ đồng, chưa tính đến nhu cầu đầu tư khoảng 43 nghìn tỷ cho các dự án

thủy lợi, cấp nước, xử lý nước thải được xác định là “không hối tiếc” theo Kế hoạch Châu thổ (MDP).

Ngoài vấn đề hạn chế về nguồn lực, hiện nay việc ***huy động, phân bổ và sử dụng nguồn lực*** của chúng ta cho ứng phó với BĐKH cũng còn nhiều bất cập, cụ thể là:

Thứ nhất, chưa phân bổ thỏa đáng cho các nhiệm vụ, các chương trình dự án cần được ưu tiên làm trước, có tác động lan tỏa, lâu dài đến sự phát triển bền vững của vùng. Chưa tôn trọng nguyên tắc “không hối tiếc”-ưu tiên thực hiện trước những hành động ít rủi ro, sai lầm mà khó có điều kiện sửa chữa.

Thứ hai, nhiều địa phương chưa nhận thức được đầy đủ tầm quan trọng của vấn đề BĐKH đối với tương lai của vùng, coi việc đầu tư cho các dự án BĐKH là trách nhiệm của Trung ương. Ví dụ như việc đề xuất các dự án sử dụng vốn trái phiếu chính phủ giai đoạn 2017-2020, chỉ có duy nhất một địa phương trong vùng đề xuất sử dụng nguồn vốn này cho dự án thủy lợi.

Thứ ba, lựa chọn dự án đầu tư không xuất phát từ qui hoạch, dẫn đến dàn trải, lãng phí nguồn lực. Do chồng chéo trong các quy hoạch hiện nay, nhiều dự án đầu tư mới chỉ giải quyết vấn đề của từng ngành, từng địa phương mà thiếu sự tính toán đến tác động tổng thể lên toàn Vùng, tác động đến các ngành khác, địa phương khác. Điều này làm giảm hiệu quả đầu tư của vùng.

Thứ tư, hiện nay, chúng ta chưa có một cơ chế phù hợp, hiệu quả để thu hút được nguồn vốn đầu tư từ khu vực tư nhân trong và ngoài

nước tham gia đầu tư vào Vùng ĐBSCL, đặc biệt là các dự án liên quan trực tiếp đến ứng phó BĐKH. Đầu tư theo phương thức PPP cũng còn nhiều bất cập. Việc thu hút các dự án BOT giao thông trong vùng đã góp phần nâng cao sự liên kết giữa các địa phương nhưng, mặt khác lại làm tăng chi phí đầu vào cho sản xuất kinh doanh, qua đó, giảm năng lực cạnh tranh của vùng.

Quan điểm về nguồn lực

Về nguồn lực cần nhận thức theo một số quan điểm sau đây:

1. Cần xác định nguồn lực để phát triển bao gồm tài nguyên thiên nhiên, con người và nguồn lực tài chính. Huy động nguồn lực trước tiên phải xuất phát từ chính nội tại Vùng ĐBSCL thông qua việc tái cơ cấu các ngành kinh tế, nâng cao giá trị gia tăng cho các sản phẩm nông nghiệp đặc thù của Vùng và thu hút đầu tư tư nhân trong và ngoài nước.
2. Việc xác định nhu cầu đầu tư phải dựa trên quy hoạch tổng thể của vùng ĐBSCL, đồng thời là cơ sở để huy động, phân bổ và quản lý hiệu quả nguồn lực phục vụ phát triển vùng một cách bền vững.
3. Nguồn lực không chỉ từ ngân sách nhà nước mà còn phải có sự tham gia của khu vực tư nhân. Nhà nước không đầu tư vào các lĩnh vực, dự án mà tư nhân có thể tham gia (năng lượng, giao thông, thủy lợi nhỏ, cấp nước, xử lý rác thải...)
4. Huy động nguồn vốn nước ngoài gồm vay ưu đãi và không hoàn lại để đầu tư các công trình liên quan đến BĐKH, hỗ trợ

kỹ thuật cho các giải pháp phi công trình, nâng cao năng lực...

5. Ưu tiên thỏa đáng từ nguồn ngân sách trung ương cho các công trình quan trọng, cấp bách ứng phó BĐKH.

Một số giải pháp, kiến nghị

Giai đoạn 2016 - 2020

- Xác định các Dự án ưu tiên trên cơ sở Qui hoạch tích hợp và kiến nghị của MDP để ưu tiên bố trí vốn trong giai đoạn 2018-2020 và 2021-2025;
- Đẩy nhanh tiến độ thực hiện các dự án BĐKH đã được bố trí vốn trong kế hoạch đầu tư công trung hạn 2016-2020, sớm đưa vào sử dụng, phát huy hiệu quả;
- Rà soát lại các nguồn vốn trong trung hạn (bao gồm cả trái phiếu chính phủ, ODA) chưa đủ điều kiện phân bổ hoặc không có khả năng giải ngân để ưu tiên đầu tư cho một số dự án quan trọng, cấp bách thuộc danh mục các dự án “Không hối tiếc” theo MDP;
- Các Bộ chủ động rà soát Kế hoạch đầu tư trung hạn, ưu tiên đầu tư cho các dự án liên quan đến BĐKH ở đồng bằng sông Cửu long;
- Xây dựng cơ chế thu hút đầu tư tư nhân, trong đó ngân sách nhà nước đóng vai trò chất xúc tác hỗ trợ chuyển giao công nghệ, đào tạo nhân lực, hỗ trợ các dự án thí điểm.

- Nâng cao năng lực cạnh tranh, cải cách môi trường đầu tư của vùng Đồng bằng sông Cửu Long nhằm thu hút đầu tư trong và ngoài nước.

Giai đoạn 2021 – 2025

- Ưu tiên bố trí ngân sách cho các dự án ưu tiên theo Qui hoạch tích hợp, “Không hối tiếc”, các dự án sử dụng giải pháp mềm, phi công trình;
- Xây dựng Chương trình mục tiêu phát triển hạ tầng ĐBSCL trên cơ sở qui hoạch tích hợp và Kịch bản “Không hối tiếc”;
- Tăng mức hỗ trợ của ngân sách Trung ương cho vùng lên mức 20% tổng số NSTW hỗ trợ cho các địa phương để đầu tư cho các dự án ưu tiên trên cơ sở Qui hoạch tích hợp và MDP cho Đồng bằng sông Cửu Long;
- Nghiên cứu xây dựng cơ chế đặc thù sử dụng ODA cho các dự án BDKH ở Đồng bằng sông Cửu Long

Trên đây là kết quả của hai phiên thảo luận ngày 26/9. Tại Hội nghị hôm nay, chúng tôi mong muốn được tiếp tục lắng nghe những chia sẻ, đóng góp kiến nghị giải pháp của các nhà khoa học, các đối tác phát triển, đại diện lãnh đạo các địa phương và đặc biệt là ý kiến chỉ đạo của Thủ tướng Chính phủ, để thống nhất tư duy, tầm nhìn và chương trình hành động chung về con đường phát triển của ĐBSCL.

Trên cơ sở nhận diện các thách thức đối với ĐBSCL và kế hoạch

triển khai thực hiện, chúng ta hoàn toàn có cơ sở để tin tưởng rằng với Tư duy mới, Tầm nhìn mới sẽ là Cơ hội mới cho phát triển bền vững Vùng ĐBSCL thích ứng với biến đổi khí hậu.

Xin kính chúc Thủ tướng Chính phủ và Quý vị đại biểu có mặt trong Hội nghị ngày hôm nay mạnh khỏe, chúc Hội nghị thành công tốt đẹp.

Xin trân trọng cảm ơn./.